RAAD VOOR DE WADDEN

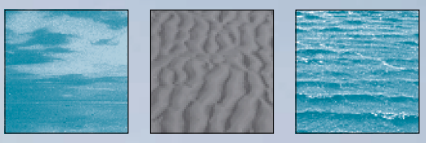

JAARVERSLAG 2010

De Raad voor de Wadden is een onafhankelijk adviescollege dat in 2003 bij wet is ingesteld. De Raad heeft tot taak de regering, de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten-Generaal en de bij het Waddengebied behorende provincies en gemeenten te adviseren over aangelegenheden die van algemeen belang zijn voor het Waddengebied.

Het Waddengebied heeft een bijzondere status. De Waddenzee is het grootste aaneengesloten natuurgebied in Nederland, terwijl de internationale Waddenzee op Europees en mondiaal niveau een van de belangrijkste wetlands is. Het Waddengebied is ook wat cultuurhistorische waarden en economische belangen betreft een waardevol gebied.

Uitgangspunt voor de adviezen van de Raad is dat de Waddenzee natuurgebied is. Binnen de randvoorwaarden van deze functie kiest de Raad voor een integrale gebiedsgerichte benadering, waarbij de verschillende belangen die in het Waddengebied spelen, worden afgewogen.

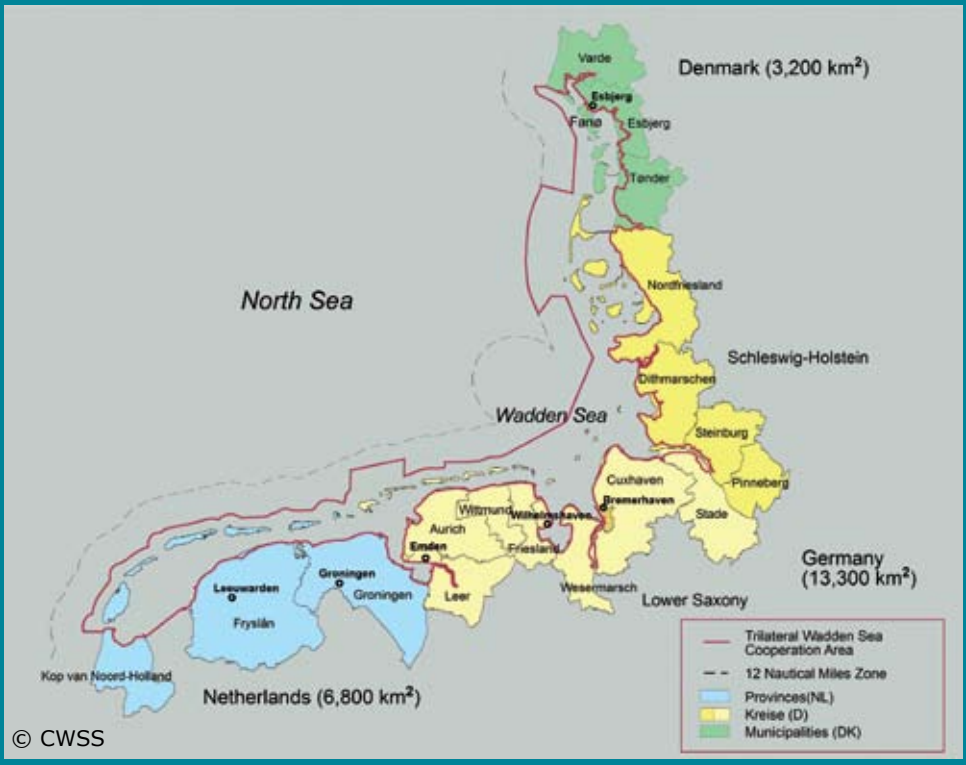

© CWSS

JAARVERSLAG 2010

CONCEPTWERKPROGRAMMA 2011

MAART 2011

inhoudsopgave

Voorwoord 5
Taak van de Raad 6

Jaarverslag 2010 **7**
Adviezen van de Raad 7
Evaluatie van de Raad 17
Werkzaamheden Raad 19
Externe contacten 21

Conceptwerkprogramma 2011 **22**

bijlagen

Samenstelling van de Raad en het secretariaat 24
Publicaties van de Raad voor de Wadden 25

Voorwoord

2010 was voor de Raad een turbulent jaar.
Turbulent, omdat er hard gewerkt is aan een aantal belangrijke, maar ook lastige adviezen die soms leidden tot stevige en interessante discussies in de Raad. Ik denk daarbij met name aan de adviezen over het Waddenfonds en het Eems-estuarium. Het advies 'Outputsturing van het Waddenfonds' is afgerond door de nieuwe Raad in januari 2011. Met het advies over het Eems-estuarium is een belangrijke stap in de samenwerking met het landsbestuur in Niedersachsen gezet. Het advies is ondersteund door de Beirat van het Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer. De Landesminister für Umwelt heeft voor de bestudering en aanpak van de Eemsproblematiek inmiddels een bilaterale stuurgroep in het leven geroepen.

Turbulent, omdat vrijwel het gehele jaar 2010 werd gedomineerd door de vraag of de Raad volgens de regering voortbestaansrecht heeft. Deze vraag is tot op heden nog niet beantwoord. De wel gehoorde mening dat het beleid voor de Wadden ''af'' is en er derhalve geen reden meer is voor onafhankelijke beleidsadvisering, delen wij niet. Beleid is nooit af, er zullen zich altijd ontwikkelingen voordoen die vragen om nieuw beleid of tot herziening van beleid.

Bij welk bestuursorgaan of organen de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het Waddenbeleid ook komt te liggen, advisering buiten de geijkte kanalen kan een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van eventuele tunnelvisies.

Door bundeling en afslanking van alle huidige adviestaken in het Waddengebied tot een nieuw Waddenadviesorgaan kan zowel de efficiency als de onafhankelijke kwaliteitsadvisering gewaarborgd worden. Deze kleine Raad,waar nodig aangevuld met expertise en deskundigheid van buiten, kan daarin een belangrijke rol vervullen.

Turbulent ook, omdat in december jl. vrijwel de gehele Raad om statutaire reden aftrad. De Raad nam daarbij afscheid van een 12-tal leden die vele jaren met veel inzet een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van zo'n 40 adviezen sinds 2002, het jaar van instelling van de Raad voor de Wadden. Professor Jan Bakker en ondergetekende als voorzitter, respectievelijk sinds 2007 en 2009 lid van de Raad, blijven lid van de nieuwe kleine Raad en dragen zorg voor de continuïteit. Per 1 februari is de Raad aangevuld met de heer Herber (hoogleraar geo-energie), de heer Brezet (hoogleraar duurzame innovatie) en mevrouw Van Rijswick (hoogleraar Europees en nationaal Waterrecht).

Kortom, een turbulent jaar.
Maar ik constateer met grote vreugde dat menig bestuurder volgens eigen zeggen baat had bij de uitgebrachte adviezen.
Het nationaal en internationaal belangrijke en gewaardeerde Waddengebied verdient een goed beheer en bestuur. De vele belangen en complexe interacties op ecologisch, economisch en op sociaal terrein maken de Wadden tot een interessant, maar tevens ingewikkeld gebied. Afwegingen en beslissingen zullen hier altijd tot discussies leiden. De dynamiek van het gebied zal altijd blijven bestaan en waakzaamheid blijft geboden.
Ik kijk met belangstelling uit naar de besluiten die het komend jaar over de Wadden genomen zullen worden en met name naar de rol die de beleidsadvisering daarin zal mogen vervullen.

Margreeth de Boer,
voorzitter

taak van de raad

De Raad voor de Wadden heeft tot taak om de regering en de Staten-Generaal, gevraagd en ongevraagd, te adviseren over aangelegenheden die van algemeen belang zijn voor het Waddengebied (zie kader).

Artikel 2 Wet op de Raad voor de Wadden:
1. De Raad voor de Wadden heeft tot taak de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over aangelegenheden die van algemeen belang zijn voor het Waddengebied. Dit is het gebied zoals omschreven in het plan als bedoeld in artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening voor de Waddenzee en aangeduid op de daarbij behorende kaart met toelichting, alsmede het aangrenzende gebied voor zover daar ontwikkelingen plaatsvinden die van directe betekenis zijn voor de Waddenzee.
2. De Raad voor de Wadden kan de bij het Waddengebied betrokken provincies en gemeenten desverzocht of uit eigen beweging adviseren over aangelegenheden met betrekking tot het Waddengebied, voor zover deze voor die provincies of gemeenten in het bijzonder van belang zijn.

Het Waddengebied heeft een bijzondere status. De Waddenzee is het grootste aaneengesloten natuurgebied in Nederland. De internationale Waddenzee is op Europees niveau een van de belangrijkste wetlands, met een functie op wereldschaal als het bijvoorbeeld om vogeltrekroutes gaat. Ook wat betreft de cultuurhistorie en de economie is de Waddenzee een waardevol gebied. De bijzondere status van het Waddengebied is de laatste jaren versterkt, mede onder invloed van de doorwerking van Europese regelgeving zoals de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR), de Kaderrichtlijn Water (KRW) en heel recentelijk (in 2009) door de aanwijzing als Werelderfgoed.

De Raad voor de Wadden is de enige gebiedsgerichte adviesraad in Nederland. Uitgangspunt voor de Raad in zijn advisering is de hoofddoelstelling 'natuur', zoals die in het beleid voor de Waddenzee is neergelegd. Binnen de voorwaarden van deze hoofddoelstelling wordt een afweging gemaakt tussen de verschillende belangen die in het Waddengebied spelen. Daarbij staat de integrale gebiedsgerichte benadering voorop.

De Raad adviseert aan de bewindslieden van de ministeries van Infrastructuur en Milieu (IenM, voorheen VROM en V&W) en Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen EZ en LNV). In voorkomende gevallen wordt ook geadviseerd aan de bewindspersonen van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van Defensie, aan de Tweede Kamer en aan de Waddenprovincies en de Waddengemeenten.

De adviezen van de Raad en andere informatie over de Raad zijn terug te vinden op:
www.raadvoordewadden.nl

Jaarverslag 2010

De Raad heeft in 2010 de volgende adviezen uitgebracht:

1. Rapport 'Gelijk speelveld' voor ondernemers: feit of fictie?
2. Een Waddenzeewaardig bestuur? (briefadvies)
3. Eems-estuarium: van een gezamenlijk probleem naar een gezamenlijke oplossing
4. Afsluitdijk vanuit Waddenperspectief (briefadvies)
5. Waddenfonds: rijk of regio? (briefadvies)

Tenslotte heeft de Raad, conform de eis van de Kaderwet Adviescolleges, eind 2010 een evaluatie uitgevoerd over zijn tweede zittingstermijn (2007-2010).

Het rapport 'Gelijk speelveld' voor ondernemers: feit of fictie? is uitgebracht aan de Minister van VROM. Het rapport is feitelijk geen advies, maar een rapport van een door de Raad uitgevoerd verkennend onderzoek. Ook het briefadvies 'Een Waddenzeewaardig bestuur?' is uitgebracht aan de Minister van VROM. Het briefadvies over het Waddenfonds en het briefadvies over de Afsluitdijk zijn uitgebracht aan de Minister van IenM (voorheen VROM en V&W). Het advies over het Eems-estuarium is uitgebracht aan de Minister van LNV.

1 Rapport 'Gelijk speelveld' voor ondernemers: feit of fictie?

(2010/01)

Aanleiding onderzoek

De belangrijkste instrumenten van het Europese natuurbeleid zijn de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), die voor een belangrijk deel de bescherming van het Europese natuurnetwerk Natura 2000 vormen. Sinds jaar en dag zijn er signalen uit het bedrijfsleven dat er door de Waddenzeelanden verschillend wordt omgegaan met het verlenen van vergunningen voor projecten in een Natura 2000-gebied, die zouden leiden tot concurrentieverschillen en dus tot een ongelijk speelveld voor ondernemers.

De Raad voor de Wadden heeft, in overleg met de Minister van VROM, hierin aanleiding gezien om na te gaan of er voldoende grond is om een advies uit brengen over verschillen in uitvoering tussen de landen voor die Europese richtlijnen die voor het Trilaterale Waddengebied relevant zijn. Bij het onderzoek zijn alleen de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) in beschouwing genomen, omdat met de Kaderrichtlijn Water nog onvoldoende ervaring is opgedaan.

De bevindingen van de Raad hebben geen aanleiding gegeven tot het uitbrengen van een advies, zodat het onderzoek in de vorm van een verkennend rapport is uitgebracht.

Weinig verschillen in procedures en kosten

Het onderzoek heeft geen verschillen aan het licht gebracht die volgens de Raad afbreuk doen aan het gelijke speelveld. De activiteiten die in Nederland passend moeten worden beoordeeld, moeten dat in de andere Waddenzeelanden ook. En ook daar moeten ondernemers veelal externe adviesbureaus

inhuren en hebben zij vergelijkbare kosten als Nederlandse ondernemers. Er zijn geen belangrijke verschillen in de lengte van de procedures gevonden. De procedures zijn in Nederland wellicht omslachtig en tijdrovend, maar dat zijn ze in Duitsland en Denemarken ook.

Verschillen passende beoordeling visserijactiviteiten

Alleen voor de visserijsector zijn enkele relevante verschillen tussen de landen gevonden. In Nederland en Denemarken is een passende beoordeling vereist, terwijl dat in Duitsland niet het geval is. Daarnaast worden in Denemarken de kosten voor een passende beoordeling ten behoeve van visserijactiviteiten door de overheid betaald; dit komt voort uit een bepaling in de Visserijwet. De verschillen zijn voor de Nederlandse visserij inmiddels wat kleiner geworden, omdat voor de garnalenvisserij intussen een vergunning voor vijf jaar (als gevolg van MSC-certificering) mogelijk is, waardoor er niet meer jaarlijks een passende beoordeling uitgevoerd hoeft te worden. De Raad adviseert ook voor de mosselzaadvisserij te bezien of een vergunning voor meerdere jaren een optie is.

Aandachtspunten procedure Nederland

Een ander verschil waar de Raad op is gestuit, betreft het feit dat Nederland, in tegenstelling tot Duitsland en Denemarken, een aparte vergunning op grond van de Natuurbeschermingwet kent. Dit zou een extra inspanning voor Nederlandse ondernemers kunnen betekenen. In de praktijk loopt de procedure echter meestal parallel aan de andere vergunningprocedures. Bovendien kan de in oktober 2010 in te voeren omgevingsvergunning tot een (gedeeltelijke) verbetering leiden, omdat ook de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet bij ruimtelijke ingrepen zal aanhaken.

Tenslotte wordt nog gewezen op een verschil bij projecten die m.e.r.-plichtig zijn. In Nederland en Denemarken is het geen automatisch gegeven dat de passende beoordeling wordt opgenomen in de milieueffectrapportage. De Raad meent dat bekeken moet worden of een passende beoordeling bij m.e.r.-plichtige projecten kan worden opgenomen in een milieueffectrapportage. Dit zou extra tijd en kosten voor ondernemers kunnen besparen.

De Minister van VROM, mevrouw Huizinga-Heringa, heeft bij brief van 7 september 2010 gereageerd op het rapport. Zij is verheugd over het feit dat het onderzoek geen grote concurrentieverschillen aan het licht heeft gebracht. In de brief geeft zij tevens aan hoe de aanbevelingen van de Raad om (i) ook voor de mosselvisserij een meerjarige vergunning te bezien, en (ii) de Passende Beoordeling op te nemen in de milieueffectrapportage, verder opgepakt gaan worden.

2 Een Waddenzeewaardig bestuur?

Waddenzee niet gebaat bij rapport Berenschot (2010/02)

In het advies reageert de Raad op het rapport van Bureau Berenschot over de bestuurlijke organisatie van het Waddengebied, dat is opgesteld op verzoek van het Ministerie van VROM.

Werkwijze Berenschot onder de maat

De gevolgde werkwijze van Bureau Berenschot heeft de Raad erg bevreemd. De onderbouwing van de adviezen in het rapport van Berenschot ontbreekt of schiet tekort en het feitelijke functioneren van de bestuurlijke organisatie is niet onderzocht.

Waddenzee niet gebaat bij voorstel Berenschot

De Raad constateert dat de veelvuldig gesignaleerde problematiek van de huidige bestuurlijke organisatie, te weten gebrek aan inzichtelijkheid, eenduidigheid en daadkracht, en de groei van steeds meer commissies, overlegorganen, regiekamers en een Waddenacademie, niet worden opgelost door het rapport Berenschot. De *oorzaken* van de ondoelmatige bestuurlijke organisatie worden niet aangeroerd, evenmin als de gevolgen ervan, zoals het versnipperde natuurbeheer en de versnippering van de toezicht- en handhavingstaken.
Het bureau heeft zich, in tegenstelling tot de opdracht, uitsluitend gericht op het wegnemen van *een van de gevolgen* van een gebrekkige organisatie (namelijk bestuurlijke drukte), door een aantal organen onder te brengen bij het Regionaal College Waddengebied (RCW), een aantal organen te schrappen en het in tact laten van de rest van de huidige organisatie, te weten het RCW. Het RCW krijgt vrijwel alle taken toebedeeld, maar blijft een overleg- en afstemmingsplatform zonder wettelijke bevoegdheden en zonder doorzettingsmacht.

Conclusie

De conclusie is dat het rapport geen oplossing of verbetering biedt voor het echte probleem van de bestuurlijke organisatie voor het Waddengebied of aan het realiseren van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. De Raad adviseert om een groep van drie ervaren onafhankelijke bestuurders samen te stellen die op basis van de beschikbare informatie een concreet uitgewerkt advies uitbrengt over een nieuwe bestuurlijke organisatie voor het Waddengebied.

De Minister van VROM c.q. IenM heeft nog niet gereageerd op het briefadvies. Het briefadvies heeft wel geleid tot vragen van de Tweede Kamer aan de Minister van IenM. Tevens heeft de Kamer besloten om een rondetafelgesprek over het onderwerp te organiseren, voorafgaand aan een algemeen overleg hierover met de Minister.

3 Eems-estuarium: van een gezamenlijk probleem naar een gezamenlijke oplossing *(2010/03)*

Inleiding

De ecologische situatie in het Eems-estuarium is al jaren problematisch. De wens om hierin verbetering aan te brengen is aanwezig. Zo bestaat aan beide zijden van de grens de intentie om gezamenlijk een integraal managementplan voor het estuarium op te stellen. Het gebied kent grote economische belangen en er is tevens sprake van een bijzondere beheersituatie vanwege het verschil van mening tussen beide landen over het verloop van de landsgrens. Met dit advies wil de Nederlandse Raad voor de Wadden een bijdrage leveren aan een gezamenlijke aanpak door Nederland en Duitsland ter verbetering van de ecologische situatie in het Eems-estuarium en aan de totstandkoming van een gezamenlijk managementplan. Het advies wordt ondersteund door de Beirat van het Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer (soortgelijke adviesraad in Nedersaksen).

Wat is het probleem?

In het Eems-estuarium, van Herbrum tot en met het zeegat, is sprake van vertroebeling door verhoogde slibconcentraties in het water. Dit heeft negatieve effecten op het functioneren van het hele ecosysteem van het estuarium, inclusief de rivier en mogelijk de Waddenzee. Door de verhoogde troebelheid ontstaan zuurstofarme condities in de rivier en in het estuarium leidt het verslechterde lichtklimaat onvermijdelijk tot een afname van de primaire productie in het systeem. De primaire productie staat aan de basis van de voedselketen en is van essentieel belang voor het ecologisch functioneren van het systeem.

Wat zijn de oorzaken?

De menselijke ingrepen ten behoeve van de scheepvaart zijn de belangrijkste oorzaken voor de toename van de vertroebeling van het estuarium. De vertroebeling wordt zowel veroorzaakt door vaargeulverdiepingen op de rivier als door verdiepingen in het zeewaartse deel van het estuarium. De effecten van de verdiepingen in de rivier en in het estuarium versterken elkaar.
Het estuarium van Borkum tot aan Herbrum moet beschouwd worden als één morfologisch en ecologisch systeem, waarbij ingrepen in de rivier effect hebben in het estuarium en vice versa. Het vertroebelingsprobleem is te bestempelen als een gezamenlijk Nederlands-Duits probleem, waarvoor dus ook gezamenlijk een oplossing gezocht zal moeten worden.

Van kennis naar maatregelen

Er bestaan nog verscheidene onzekerheden over de fysische mechanismen van het systeem. Het is daardoor onzeker of technische oplossingen daadwerkelijk effectief zullen of kunnen zijn. De kennis over het functioneren van het systeem moet geïntegreerd en geactualiseerd worden. Duitse en Nederlandse deskundigen zouden gezamenlijk een kennisdocument moeten opstellen op de schaal van het gehele estuariene systeem. Aangezien ingrepen op een groot schaalniveau (systeemniveau) effect kunnen hebben, moeten beleidsbeslissingen ook op dit niveau afgewogen worden. Een dergelijk kennisdocument is een eerste stap op weg naar een gezamenlijke aanpak (oplossing) en kan als basis dienen voor beleid en beheer aan beide zijden van de grens.
Een systematische, gebiedsdekkende basismonitoring voor het gehele Eems-estuarium ontbreekt momenteel. Integratie van proceskennis en meetgegevens is essentieel om op termijn met ecosysteemmodellen de effecten van menselijke ingrepen betrouwbaar in te kunnen schatten. De

regeringen van beide landen zullen het initiatief moeten nemen voor het opzetten van deze gezamenlijke integrale monitoring.

De samenwerking tussen Duitsland en Nederland

De grens tussen Duitsland en Nederland loopt door de monding van de Eems. Over de precieze ligging van de grens zijn beide landen het niet eens. Sinds 1960 geldt het Eems-Dollardverdrag dat vooral nautische aangelegenheden regelt. Het verdrag stelt de Eemscommissie in als samenwerkingsorgaan. Sinds 1996 geldt het Eems-Dollard Milieuprotocol, dat over de samenwerking met betrekking tot natuur en milieu gaat. Het praktische overleg tussen beide landen hierover is opgedragen aan de subcommissie 'G' van de Permanente Nederlands-Duitse Grenswaterencommissie. Als het gaat om de verbetering van de ecologische kwaliteit van het water in het Eems-estuarium geldt dat beide landen vergelijkbare verplichtingen hebben naar Europa. Op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water zijn beide landen aansprakelijk voor het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit van hun waterlichamen. Ook moeten beide landen samenwerken bij de aanwijzing van Natura 2000-gebieden in het estuarium. Dit proces heeft in Duitsland stilgelegen vanwege een juridische procedure. Hoewel er nog geen uitspraak van de bestuursrechter ligt, heeft de Minister van Nedersaksen onlangs aan de Nederlandse Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) aangegeven (brief d.d. 1 september 2010) reeds een start te willen maken met het gezamenlijk opstellen van het integrale managementplan.

Van een gezamenlijk probleem naar een gezamenlijke aanpak

De ecologische kwaliteit op de rivier de Eems zelf is een Duitse aangelegenheid. Een belangrijk deel van het probleem is veroorzaakt door de inrichtingsmaatregelen die vooral ten behoeve van de Meyer Werft in Papenburg in de rivier zijn getroffen. Nederland kan Duitsland hooguit aanspreken op de effecten die deze inrichtingsmaatregelen hebben op Nederlandse wateren en op het samenwerkingsgebied. Aan de andere kant hebben vaargeulverruimingen in het estuarium ten behoeve van de Eemshaven en de havens van Emden en Delfzijl ook effect op de rivier. Dit pleit ervoor dat beide landen naar elkaar hun bereidheid tonen om constructief mee te denken over en mee te werken aan oplossingen. Voor het oplossen van de problemen in het estuarium moeten enkele doorbraken worden geforceerd die niet mogen worden verwacht van de Eemscommissie en van de subcommissie 'G'. Afspraken in een regio waar de economische belangen groot zijn, moeten op een hoog politiek niveau worden gemaakt. Dit blijkt tevens uit de recente Nederlands-Vlaamse samenwerking in het Schelde-estuarium. Belangrijk is vooral dat keuzes worden gemaakt en dat er niet sluipenderwijs ontwikkelingen plaatsvinden die achteraf bezien niet hadden gemoeten.

Ministersconferentie en integrale stuurgroep

De Raad stelt voor een ministersconferentie te organiseren waarin de fundamentele problemen rond het estuarium aan de orde komen. De randvoorwaarden en uitgangspunten voor de langetermijnvisie zullen op dit hoog politieke niveau moeten worden vastgesteld. Tevens zal er een gezamenlijke Nederlands-Duitse integrale stuurgroep moeten worden ingesteld. Het opstellen van de toekomstvisie en het managementplan zal aan deze gezamenlijke integrale stuurgroep moeten worden opgedragen. Uiteraard moeten alle belanghebbenden in het gebied vanaf de start bij het proces worden betrokken.

Integraal managementplan

Het is belangrijk dat er een gezamenlijke toekomstvisie wordt opgesteld, waarin naast ecologische, ook economische en andere relevante ontwikkelingen worden meegenomen. De toekomstvisie dient als richtsnoer voor het gezamenlijk op te stellen integrale managementplan. Het managementplan zal dus niet alleen een gezamenlijk KRW- en Natura 2000-beheerplan moeten worden, maar een bredere langetermijnvisie moeten bevatten met scenario's over de sociaaleconomische ontwikkeling in combinatie met een verbetering van de natuur. Het managementplan voor het estuarium moet bilateraal opgesteld en gedragen worden, aangezien het gehele estuarium morfologisch en ecologisch gezien één systeem vormt. Het toepassen van het systeemdenken is noodzakelijk voor de langetermijnvisie en een uiteindelijk duurzaam beheer van het gebied. Het managementplan zal daarom volgens de Raad betrekking moeten hebben op het hele estuarium, van Herbrum tot en met het zeegat tussen de Waddeneilanden.

De Minister heeft nog niet op het advies gereageerd.

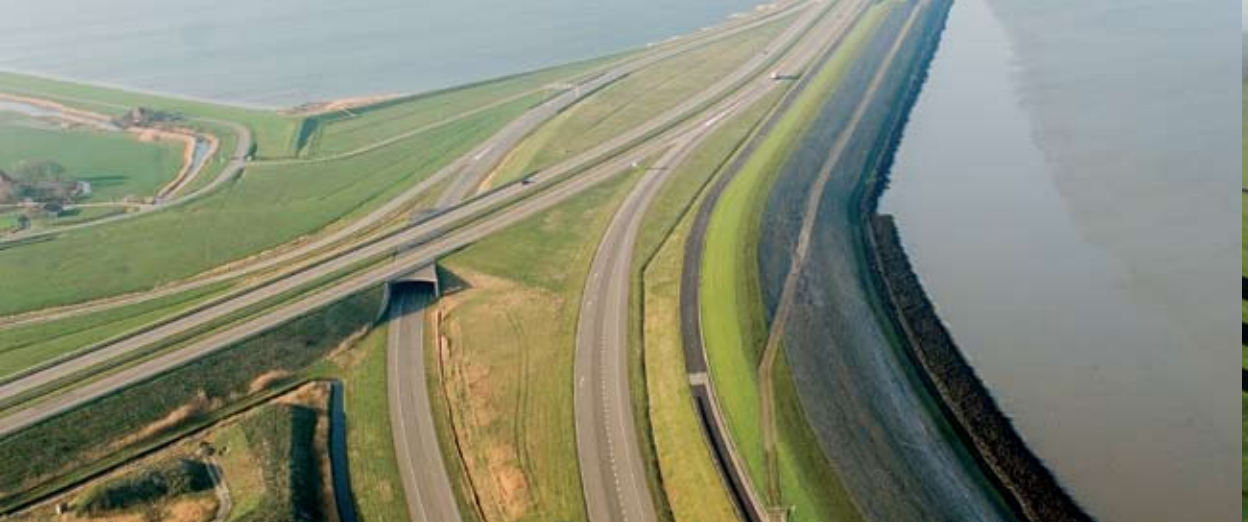

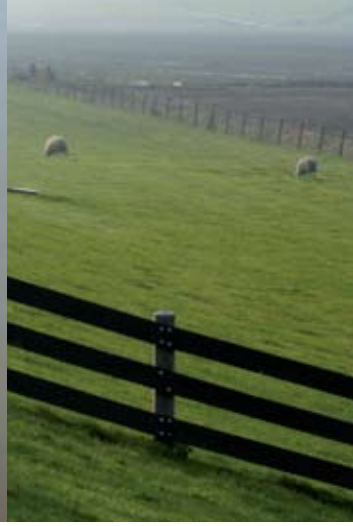

4 Afsluitdijk vanuit Waddenperspectief *(2010/04)*

Op verzoek van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft de Raad een briefadvies uitgebracht over de toekomstige inrichting van de Afsluitdijk. Het advies richt zich op twee onderwerpen: (i) welke aspecten moeten meegenomen worden bij de keuze over de toekomstige inrichting, en (ii) het standpunt van de Raad over de inrichtingsvisie Waddenwerken.

Ecologische verbinding Waddenzee-IJsselmeer

Voor een optimale inrichting van de Afsluitdijk geldt dat zowel de functies van het IJsselmeer áls de Waddenzee moeten worden benut. De eenheid die de twee gebieden ooit vormden is niet meer terug te krijgen, maar de ecologische samenhang tussen het zoete en zoute natuurgebied is wel tot op zekere hoogte te herstellen. Het grootste ecologische belang is het herstel van de ecologische verbinding tussen de Waddenzee en het grote stroomgebied van de Rijn. Om een dergelijke verbinding ecologisch gezien tot zijn recht te laten komen moeten de ecologische randvoorwaarden leidend worden bij de inrichting ervan.

Afsluitdijk als trekpleister

Door de Afsluitdijk als trekpleister te ontwikkelen, kan het een belangrijke potentiële drager worden voor een sterkere recreatiesector in het gebied. De aard en thematiek van zo'n trekpleister moeten passen bij de kernkwaliteiten van het gebied. Er kan aansluiting worden gezocht bij Waddenthema's als de bijzonder landschappelijke en ecologische processen en de interactie met menselijke activiteiten als natuur- en klimaatbouw.

Innovatie

De Afsluitdijk biedt mogelijkheden voor meerdere vormen van duurzame energie-opwekking, in het bijzonder 'blue energy'. Innovatie kan echter ook in bredere zin opgepakt worden rondom de Afsluitdijk, bijvoorbeeld op de terreinen visserij, natuur- en klimaatbouw of zilte teelt. Innovatie en kennisontwikkeling draagt bij aan de uitstraling van de dijk als icoon van technische kennis en kunde. Commerciële opschaling van proefprojecten zal elders moeten plaatsvinden.

Landschappelijke inpassing

De inpassing van grote bouwwerken of technische inrichtingswerken kunnen het weidse, open karakter van het landschap schaden. Het behoud van de landschappelijke kwaliteiten conform de hoofddoelstelling van het Waddenzeebeleid moet bepalend zijn voor de toekomstige inrichting van de dijk.

Visie Waddenwerken

Mede op basis van de voor dit project uitgevoerde analyses en inschattingen over haalbaarheid, duurzaamheid en negatieve neveneffecten, adviseert de Raad voorlopig af te zien van grootschalige, kunstmatige kwelderaanleg voor de Afsluitdijk, maar in te zetten op vergroting van het vastelandsareaal en op kwaliteitsverbetering van verouderde kwelders.

Door de inrichting van een voldoende uitgestrekte overgang met een geleidelijke en permanente zoet-zoutgradiënt kunnen meerdere ecologische functies worden vervuld voor beide gebieden. Naast vismigratie betreft het onder meer de vergroting van de habitatdiversiteit en de vergroting van de lokale soortenrijkdom. Om te kunnen overleven is een voldoende uitgestrekte overgang van belang. Het verlies aan zoetwater kan zo nodig gecompenseerd worden door een geringe peilopzet van het IJsselmeer. De Raad adviseert de inrichting

van een zoet-zoutovergang te optimaliseren vanuit het ecologische functieherstel. Het IJsselmeer is bij uitstek geschikt voor de inrichting van een robuuste overgang met stabiele zoet-zoutgradiënt. Kies voor een inrichtingsvariant die een dergelijke grootschalige en robuuste overgang in zich heeft of mogelijk maakt.

Tot slot

De Raad benadrukt dat bij de keuzes van vandaag niet teveel gefocust moet worden op de huidige beleidsmatige, juridische en eventuele financiële beperkingen. Deze beperkingen hebben doorgaans een tijdelijk karakter, terwijl de inrichtingskeuzes van vandaag het aanzien, het multifunctionele karakter en de architectonische kwaliteit voor de komende 75 jaar gaan bepalen.

De Minister heeft nog niet op het briefadvies gereageerd.

5 Waddenfonds: rijk of regio?
(2010/05)

In het regeerakkoord heeft het kabinet aangekondigd dat het Waddenfonds gedecentraliseerd zal worden. In dit ongevraagde briefadvies aan de Minister van Infrastructuur en Milieu gaat de Raad in op de consequenties van decentralisatie van het Waddenfonds.

Beoordelingskader en randvoorwaarden

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor visieontwikkeling en formulering van strategisch beleid voor de Wadden. Daarnaast heeft het Rijk een verantwoordelijkheid richting Europa voor bijvoorbeeld het Europese natuurbeleid. De decentrale overheden kunnen worden belast met het operationele beleid en het beheer. Hieruit volgen de volgende randvoorwaarden:

1. het Rijk blijft verantwoordelijk voor het strategisch beleid en internationale verplichtingen;
2. het Rijk moet (in)direct zeker stellen dat het Waddenfonds gebruikt wordt waarvoor het is ingesteld;
3. decentralisatie mag niet leiden tot versnippering en het verloren gaan van de achterliggende doelen van het Waddenfonds;
4. overheden mogen niet beslissen over de toekenning van subsidies aan projecten waarvan ze zelf (mede)aanvrager zijn.

De Raad gaat ervan uit dat bij alle decentralisatiemodellen het feitelijke beheer van het Waddenfonds onder een organisatie met rechtspersoonlijkheid blijft of wordt gebracht.

Model 1: beperkte decentralisatie in medebewind

Dit betreft de huidige situatie en past binnen het voorgestelde beoordelingskader. De coördinerend minister is eindverantwoordelijk voor de toekenning van subsidies, zodat de afstemming met het strategisch beleid en de internationale verplichtingen goed zijn geborgd. Datzelfde geldt voor het zekerstellen van de doelen van het fonds en het voorkomen van versnippering.

Model 2: verdergaande decentralisatie in medebewind

Bij dit model blijft de Minister eindverantwoordelijk voor het Waddenfonds, maar de materiële uitvoering komt in handen van de provincies. De Minister neemt in dit geval niet langer besluiten over de besteding van de middelen aan specifieke projecten, maar houdt indirect zeggenschap over de besteding, bijvoorbeeld door eisen te stellen aan de resultaten die moeten worden bereikt. De doelen van het Rijk moeten daartoe worden vastgelegd in (prestatie)afspraken tussen Rijk en provincies. De afstemming met de verantwoordelijkheid van het Rijk voor het strategisch beleid en de internationale verplichtingen kan goed worden geborgd, omdat de Minister directe zeggenschap blijft houden over het fonds. Ook het zekerstellen van de achterliggende doelen van het Waddenfonds, zoals de aanjaagfunctie, het stimuleren van een offensieve en ambitieuze houding ten opzichte van de doelen van het Waddenzeebeleid, het bevorderen van integrale projecten en het realiseren van (grootschalige) voorbeeldprojecten die 'er toe doen' kan worden geborgd. Om versnippering van de inzet van het fonds te voorkomen is een hechte samenwerking tussen de provincies noodzakelijk. Ook is er een scheiding van de rol van de provincies als (mede) aanvrager en beslisser nodig.

Model 3: Volledige decentralisatie

Bij volledige decentralisatie van het Waddenfonds wordt het fonds onderdeel van het provinciale beleid. De verantwoordelijkheid en zeggenschap van het Rijk wordt daarmee opgegeven en de

Minister kan niet meer worden aangesproken op de doeltreffendheid en doelmatigheid van de inzet van middelen uit het fonds. Bij het volledig loslaten van de verantwoordelijkheid over het fonds kunnen geen harde prestatieafspraken met de provincies worden gemaakt op basis waarvan realisatie van de doelen van het fonds kan worden gewaarborgd. Omgekeerd geldt dat de provincies niet kunnen overzien of de middelen uit het Waddenfonds toereikend zijn om de doelen te realiseren. Voor de hogere doelen zal dit ook gelden. Kortom, volledige decentralisatie leidt tot een situatie die zowel het Rijk als de provincies onvoldoende zekerheid zal bieden.

Conclusie

Samenvattend adviseert de Raad niet over te gaan tot een volledige decentralisatie van het Waddenfonds, maar om te kiezen voor een verdergaande decentralisatie in medebewind. Dit betekent dat de uitvoering van en de besluitvorming over het Waddenfonds bij de provincies kan worden neergelegd, maar dat het Rijk randvoorwaarden stelt en voldoende zeggenschap behoudt voor het waarmaken van de verantwoordelijkheden van de coördinerend minister.

Bij brief van 20 januari 2011 geeft de Minister van IenM, mevrouw Schultz van Haegen, aan dat het advies meegenomen wordt in de besluitvorming rondom de decentralisatie van het Waddenfonds mede in relatie tot de vereenvoudiging en versterking van de bestuurlijke organisatie in het Waddengebied.

Evaluatie tweede zittingsperiode Raad voor de Wadden 2007-2010

Aanleiding

Op grond van artikel 28 van de Kaderwet Adviescolleges is elke adviesraad verplicht om in het vierde jaar van zijn zittingsperiode de werkzaamheden te evalueren. Aan het einde van zijn eerste zittingsperiode (2006) heeft een grondige evaluatie van de Raad voor de Wadden plaatsgevonden. Nu ook de tweede zittingsperiode van de Raad verstreken is, is er opnieuw een evaluatie uitgevoerd. In overleg met het Ministerie van VROM is besloten dit beknopt te doen.

In de evaluatie wordt kort stilgestaan bij de ontwikkelingen die zich sinds de vorige evaluatie hebben voorgedaan bij de Raad. Uitgebreider wordt ingegaan op de doorwerking van de adviezen die de Raad in de afgelopen zittingsperiode heeft uitgebracht, de kern van de taak en de doelstelling van de Raad.

Aanbevelingen eerste evaluatie

De belangrijkste aanbevelingen uit de eerste evaluatie (2003-2006) zijn door de Raad ter harte genomen en, waar mogelijk, overgenomen in zijn werkwijze. Zo heeft de Raad in zijn adviesproces standaard ruimte ingebouwd voor overleg met stakeholders en voor het uitbrengen van onvoorziene adviezen. Tevens heeft de Raad de interactie met de adviesvrager verbeterd en heeft hij een aantal keren met andere adviesraden samengewerkt. Tot slot heeft de Raad in vergelijking met de eerste zittingsperiode meer conceptuele adviezen uitgebracht.

Doorwerking adviezen

Evenals in 2006 heeft de Raad zelf onderzoek gedaan naar de doorwerking van de adviezen. De uitkomsten geven een wisselend beeld. Een aantal adviezen heeft weinig doorwerking, terwijl het merendeel van de adviezen veel doorwerking heeft (instrumenteel, conceptueel of beide). In vergelijking met de eerste zittingsperiode wordt een verschuiving geconstateerd van 'gemiddelde instrumentele' doorwerking naar 'veel conceptuele' doorwerking; er zijn ook meer conceptuele adviezen uitgebracht.

Daarnaast is in een casusonderzoek een viertal adviezen uitgelicht om het proces van doorwerking te illustreren en van kanttekeningen te voorzien. Een van de conclusies die getrokken wordt, is dat de aard van de adviezen weinig zegt over de (mate van) doorwerking. Andere zaken blijken een belangrijke rol te spelen, zoals de wijze waarop de stakeholders in de voorbereidende fase van het advies zijn betrokken, dan wel de ontvankelijkheid voor het advies in het gebied zelf.

Nagenoeg elk advies van de Raad heeft media-aandacht gekregen in de lokale en regionale media en in een aantal gevallen ook in de landelijke pers. Adviezen over aansprekende, concrete en meer tastbare onderwerpen krijgen vaak de meeste aandacht. Er is geen duidelijke relatie tussen de media-aandacht en doorwerking vast te stellen.

Toekomst Raad voor de Wadden

De Raad constateert dat er in de periode na 2006 veel nieuwe (advies)organen zijn ingesteld in het Waddengebied. Uit de geconstateerde doorwerking van de adviezen van de Raad, alsmede uit de instelling van nieuwe adviesorganen, blijkt de grote behoefte die er bestaat aan onafhankelijke advisering over het Waddenbeleid. De Raad vindt het onverstandig om de adviestaken te laten vervallen, maar ziet wel mogelijkheden tot vereenvoudiging en afslanking door taken te bundelen en neer te leggen bij één nieuw onafhankelijk adviescollege. De huidige (tijdelijke)

adviestaken kunnen door bundeling efficiënter en wetenschappelijker functioneren. Een nieuw adviescollege kan bestaan uit een vaste kleine kern en kan per adviesonderwerp worden aangevuld met een aantal externe leden. Het nieuwe adviescollege kan daarmee flexibel opereren en zal –door de inschakeling van externe leden– meer verfrissend en vernieuwend en met de beste kennis van zaken zijn taken kunnen uitoefenen. Bovendien ontstaat op die manier een overzichtelijke adviesstructuur voor alle functies en activiteiten in het gehele Waddengebied.

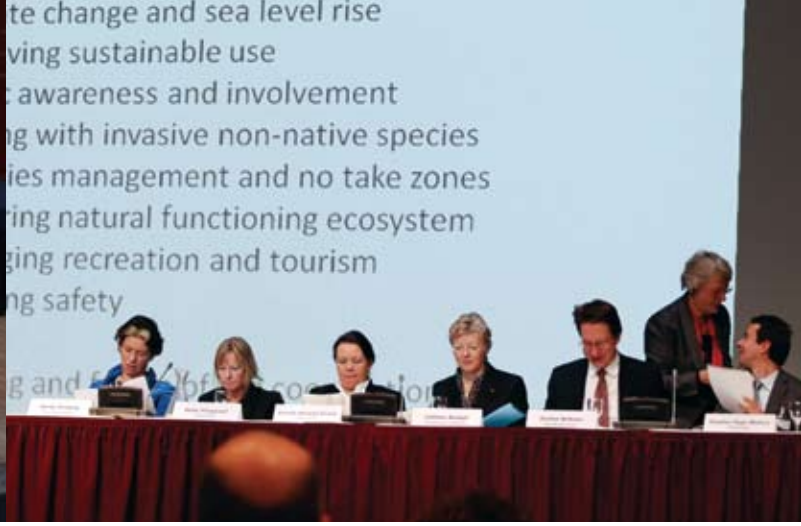

Uitvoering werkprogramma

In april 2010 heeft de Raad het rapport 'Gelijk speelveld' voor ondernemers: feit of fictie? vastgesteld. Dit adviesonderwerp was nog afkomstig uit het werkprogramma van 2009.

In het werkprogramma voor 2010 werden de volgende adviesonderwerpen genoemd:

1. Outputsturing Waddenfonds
2. Eemsproblematiek
3. Energetische zelfvoorzienendheid eilanden
4. Uitwerking realisatie Waddenzeedekkend beheer via de beheerraad
5. Advies over gevolgen advies Deltacommissie voor het IJsselmeer (i.s.m. RLI)

Conform het werkprogramma is de Raad begin 2010 gestart met de voorbereidingen van de adviezen over *outputsturing Waddenfonds* en de *Eemsproblematiek.* De voorbereidingen voor het advies over de *zelfvoorzienendheid van de eilanden* zijn in het najaar van 2010 gestart. Het advies over de Eems is in het najaar van 2010 uitgebracht. Vaststelling van het advies Outputsturing Waddenfonds heeft net niet in 2010 kunnen plaatsvinden, dit advies is derhalve in januari 2011 vastgesteld. Vaststelling van het advies over de zelfvoorzienendheid is gepland voor de eerste helft van 2011. Het advies over het Waddenzeedekkend beheer via de beheerraad is uitgesteld vanwege de geplande besluitvorming over de bestuurlijke organisatie van het Waddengebied in de eerste helft van 2011.

Naast het werkprogramma heeft de Raad in 2010 nog drie onvoorziene adviezen uitgebracht:

- *de bestuurlijke organisatie van het Waddengebied;*
- *de toekomstige inrichting van de Afsluitdijk;*
- *Waddenfonds: rijk of regio?*

Het (brief)advies over de Afsluitdijk stond oorspronkelijk in het werkprogramma voor 2011. Een belangrijk deel van de hierin genoemde onderwerpen is in dit (brief)advies behandeld. Het (brief) advies is op verzoek van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat vervroegd naar eind 2010.

In het najaar van 2010 is de Raad tevens met de Raden voor de Leefomgeving en Infrastructuur gestart met de voorbereiding van een advies over de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Deze samenwerking komt voort uit de eerdere gezamenlijke advisering over het Groenboek Maritieme Strategie en de relatie tussen de Noordzee en de Waddenzee. Afhankelijk van de uitkomsten zal de Raad in 2011 mogelijk aanvullend op het advies, een eigen advies over het onderwerp uitbrengen, gericht op de Waddenzee.

Symposium 'Een landschap vol verrassingen'

De eerste maanden van 2010 stonden in het teken van de voorbereiding van het symposium 'Een landschap vol verrassingen' over recreatie en toerisme in het Waddengebied. Het symposium, dat mede op verzoek van de Waddenprovincies werd georganiseerd, was een uitvloeisel van het advies dat de Raad eerder hierover heeft uitgebracht en diende als startbijeenkomst ter uitvoering van dat advies. Met het symposium heeft de Raad overheden en recreatieondernemers bij elkaar gebracht en is gesproken over een nadere uitwerking. Er hebben ca. 300 ondernemers, beleidsmakers en bestuurders aan het symposium deelgenomen. Voorafgaand aan en als voorbereiding op het symposium, dat op 31 maart 2010 in Groningen plaatsvond, heeft de Raad een tweetal regionale voorbereidingsbijeenkomsten in het Waddengebied georganiseerd.

Gezamenlijk Statement Waddenzee-adviesraden

In het voorjaar van 2010 heeft de Raad

samen met de adviesraden uit de andere twee Waddenzeelanden een gezamenlijk statement voorbereid voor de Trilaterale Regeringsconferentie die op 18 maart 2010 op Sylt in Duitsland heeft plaatsgevonden. In het statement hebben de adviesraden aandacht gevraagd voor een aantal ontwikkelingen in het Waddengebied, zoals ten aanzien van energie, scheepvaart en monitoring.

Plenaire vergaderingen en werkbezoeken

De Raad heeft in 2010 9 keer plenair vergaderd. Tijdens de laatste plenaire vergadering op 15 december is in Zwarte Haan (Noard-Fryslân) afscheid genomen van 12 leden van de Raad. Voor deze leden was de zittingstermijn op 31 december afgelopen. De voorzitter (mevrouw De Boer) en het lid de heer Bakker zijn herbenoemd in de nieuwe Raad.

In 2010 is driemaal een plenaire vergadering gecombineerd met een werkbezoek. Op 3 februari heeft de Raad een werkbezoek afgelegd op Wieringen, waar hij onder meer geïnformeerd is over de plannen rondom het Wieringerrandmeer en een informatieve rondrit heeft gemaakt over het voormalige eiland. Op 26 mei heeft de Raad tijdens een werkbezoek Noord-Groningen aangedaan. De Raad is daar door professor Meijer van de Rijksuniversiteit Groningen geïnformeerd over de CO2-meetpaal te Hornhuizen. Deze 60 meter hoge paal meet continue concentraties van verschillende gassen, waaronder CO2 , om te bepalen hoeveel CO2 door de mens wordt toegevoegd aan de lucht. Daarnaast is de Raad hier door de heer Sijpkens van de Vereniging van Oevereigenaren- en Gebruikers geïnformeerd over het kwelderherstelproject langs de Groninger Waddenkust. Dit project moet ervoor zorgen dat de kwelders (weer) een bijzondere leefomgeving worden voor planten, insecten en vogels. Om dit ideaalbeeld mogelijk te maken is een ander beheer van de kwelders nodig. Op 15 september is de Raad te gast geweest bij het bedrijf Frisia Zout te Harlingen, waar de directeur de heer Van Tuinen een toelichting heeft gegeven op de plannen, de mogelijkheden en de voor- en nadelen van zoutwinning op het land en onder de Waddenzee.

De projectgroep verantwoordelijk voor het advies over het Eems-estuarium heeft tijdens een tweedaags werkbezoek in Duitsland en Nederland gesprekken gevoerd met afgevaardigden van Duitse en Nederlandse instanties, organisaties en samenwerkingsverbanden over de Eems-problematiek. Ook heeft de projectgroep een bezoek gebracht aan de Meyer scheepswerf te Papenburg (D).

European Environment and Sustainable Development Advisory Councils (EEAC)

De Raad is intensief betrokken bij de werkzaamheden van de EEAC, waarvan hij lid is. De EEAC is een Europees netwerk van adviesraden op het terrein van milieu en duurzame ontwikkeling. Namens de Raad was de heer Fleurke lid en tevens co-chair van de EEAC-werkgroep Marine and Coastal Zones. De heer Fleurke heeft ook de jaarlijkse plenaire vergadering bijgewoond in Brugge, gehouden van 12 tot 16 oktober.

Wadden Sea Forum (WSF)

De voorzitter en secretaris van de Raad zijn als waarnemer respectievelijk plaatsvervangend waarnemer betrokken bij het WSF. Het WSF bestaat uit stakeholders uit de drie Waddenzeelanden en is ingesteld tijdens de Trilaterale Regeringsconferentie in Esbjerg in 2001. Tijdens de plenaire bijeenkomsten van het WSF worden de adviezen van de adviesraden uit de drie Waddenzeelanden gepresenteerd en besproken.

Op 23 juni 2010 heeft de Raad het conceptwerkprogramma voor 2011 vastgesteld.

Herziening natuurbeschermingswetgeving: gewenste wijzigingen vanuit de Waddenzee bezien

Op ambtelijk niveau wordt er binnen het Rijk inmiddels gewerkt aan een herziening van de natuurbeschermingswetgeving in Nederland (met o.a. Flora- en Faunawet) en vereenvoudiging van de wetgeving in een nieuwe Natuurbeschermingswet. De verwachting is dat het wetsvoorstel rond de zomer van 2011 naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd.
De Waddenzee, als grootste natuurgebied van ons land, heeft veel met deze wetgeving te maken. In een advies zou, vanuit de optiek van dit gebied, bekeken kunnen worden welke wijzigingen in de natuurwetgeving wenselijk c.q. noodzakelijk zijn.

Waddenzee in internationaal perspectief

De natuurwaarde van de Waddenzee wordt voor een belangrijk deel bepaald door organismen, zoals vogels en vissen, die een deel van hun leven in gebieden buiten de Waddenzee doorbrengen. De kansen en bedreigingen waarmee deze organismen in die gebieden, of op de routes tussen de gebieden te maken krijgen, kunnen mede van invloed zijn op de ontwikkeling van de natuurwaarden van de Waddenzee en het Waddengebied. Op basis van de ontwikkelingen in dergelijke (natuur)gebieden buiten de Waddenzee zal de Raad adviseren over de mogelijkheden om in de Waddenzee op deze ontwikkelingen in te spelen en over de zin en mogelijkheden om de internationale samenhang tussen deze gebieden te versterken.

Toekomstbeelden Waddengebied

Er is de laatste jaren veel tot stand gebracht in het Waddengebied; er is een pkb Derde Nota Waddenzee vastgesteld, een Waddenfonds ingesteld en er zijn diverse andere trajecten ingezet (waaronder het programma Naar een Rijke Waddenzee en het Deltaprogramma Waddengebied). Daarmee komt het op dit moment vooral aan op uitvoering van beleid. Tegelijkertijd dient zich de vraag aan waar het beleid zich de komende jaren op moet richten. Om daar antwoord op te kunnen geven is het wenselijk naar de ontwikkelingen op de lange termijn te kijken. Welke ontwikkelingen op ecologisch, economisch en andere terreinen zijn er te verwachten de komende vijftig jaar en tot welke scenario's leidt dit voor het Waddengebied? In samenwerking met de Waddenacademie zal de Raad voor de Wadden hiermee aan de slag gaan.

Beleidsagenda Wadden middellange en lange termijn

Op basis van de geschetste scenario's zal beleid ontwikkeld moeten worden voor de middellange en lange termijn. De Raad zal over dit te ontwikkelen beleid adviseren.

Maritieme Strategie en Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden (GBKG)

In 2006 heeft de Raad voor de Wadden samen met de VROM-raad, de Raad voor Verkeer en Waterstaat alsmede de Raad voor het Landelijk Gebied geadviseerd over het (Europese) Groenboek Maritieme Strategie. Het Groenboek heeft in de daarop volgende jaren een vervolg gekregen met:

1. de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM), als de milieupijler van het maritieme beleid in werking getreden;
2. een Blauwboek Maritiem Beleid (inclusief actieplan);
3. de Routekaart naar Maritieme Ruimtelijke Ordening, waarbij Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden (GBKG) als een van de tien principes is genoemd.

De Raden voor de Leefomgeving en Infrastructuur bereiden een advies voor over de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM); dit zal plaatsvinden in samenwerking met de Raad voor de Wadden. Dit adviestraject is reeds in de tweede helft van 2010 gestart en zal voor de zomer van 2011 afgerond worden. Aanvullend hierop zal de Raad mogelijk nog afzonderlijk adviseren over de overige onderdelen van het maritiem beleid in relatie tot de Waddenzee.

Klimaat en/of Deltaprogramma Wadden

In het kader van het Deltaprogramma zal er in 2011 een principebesluit worden genomen over nieuwe normering voor waterveiligheid. Voor de Raad voor de Wadden kan dit aanleiding zijn voor het uitbrengen van een briefadvies.

Tenslotte

Het vroegtijdig voorbereiden van een werkprogramma kan met zich meebrengen dat zich nieuwe ontwikkelingen voordoen die bij nader inzien vragen om advisering door de Raad. Bovendien is een adviesraad soms afhankelijk van het moment waarop de overheid plannen en maatregelen uitvaardigt. Dit kan gevolgen hebben voor de op dit moment voorziene advisering door de Raad in 2011 en kan dus tot wijzigingen in het werkprogramma leiden.

RAAD

Mevrouw M. (Margreeth) de Boer *voorzitter*
Prof.dr. J.P. (Jan) Bakker *beheer natuurterreinen*
Ir. R. (Rindert) Dankert *plattelandsontwikkeling en landbouw*
Prof.dr. F. (Fred) Fleurke *openbaar bestuur*
Prof.dr.drs. H. (Henk) Folmer *relaties economie en ecologie*
Dr. W.P. (Wim) Groenendijk *(duurzame) energie*
Prof.dr. V.N. (Victor) de Jonge *DSc ecosysteem*
Mevrouw drs. J.D. (José) Kimkes *sociaal-economische bedrijvigheid*
Drs. M.J. (Martinus) Kosters *recreatie en toerisme*
Ing. J.K. (Johan) Nooitgedagt *waddenvisserij*
Mevrouw dr.ir. E.C.M. (Elisabeth) Ruijgrok *belevingswaarde*
Drs. M. (Meindert) Schroor *menswetenschappen*
Mevrouw mr. S.M.A. (Suzanna) Twickler *juridische kennis*
Drs. W. (Pim) Visser *sociaal-economische bedrijvigheid*

Raad per 1-1-2011

Mevrouw M. (Margreeth) de Boer *voorzitter*
Prof.dr. J.P. (Jan) Bakker
Mevrouw prof.mr. H.F.M.W. (Marleen) van Rijswick
Prof.dr.ir. J.C. (Han) Brezet
Prof. M.A. (Rien) Herber

SECRETARIAAT

Mevrouw mr. J. (Jacoba) Westinga *secretaris*
Ir. R. (Roel) de Jong *projectmanager tevens plaatsvervangend secretaris*
Drs. H.M. (Harbert) Jongsma *senior projectleider/beleidsmedewerker*
Mevrouw drs. L.H. (Lisa) Gordeau *beleidsmedewerker/projectleider*
Mr.dr. P. (Peter) Mendelts *senior projectleider (tot 1-9-2010)*
Mevrouw F.S. (Foke) Zijlstra *senior medewerker bedrijfsbureau*
Mevrouw M.J. (Mia) van Raamsdonk *medewerker bedrijfsbureau*

Bijlagen

ADVIEZEN 2003

"Duurzaam duurt het langst": advies over duurzame Waddenvisserij 2003/01
PSSA: "niet de letter maar de geest" 2003/02
Advice concerning the Wadden Sea as a PSSA 2003/02
Communicatie bekeken: "the coming-out of KCOW" 2003/03
Integraal kustbeleid; meer dan veilig 2003/04
Advies over de ontwerp Beleidslijn voor de kust

ADVIEZEN 2004

"Duurzaam duurt het langst – II": 2004/01
Naar een nieuw schelpdiervisserijbeleid voor de Waddenzee
Reactie op het advies van de Adviesgroep Waddenzeebeleid 2004/02
Rampenplan Waddenzee 2004/03
Notitie Stappenplan Servicepunt Handhaving Waddenzee (Seph-W) 2004/04
Risicoanalyse Waddenzee – Een samenhangend overzicht 2004/05
Natuur- en landschapsgrenzen, monitoring, kennisaudit en Waddenacademie 2004/06
Europese Kaderrichtlijn Water 2004/07

ADVIEZEN 2005

Trilateraal voor de Toekomst: naar een versterkte trilaterale samenwerking 2005/01
Trilateral for the Future: towards a stronger trilateral partnership 2005/01
Duurzaam Sociaal-Economisch Ontwikkelingsperspectief voor het Waddengebied (SEOW) 2005/02
Investeringsplan Waddenfonds 2005/03
Werken aan Wadden-weten; welke rol kan een Waddenacademie spelen? 2005/04
Natuurlijk gezag, een bestuurlijk model voor de Waddenzee 2005/05
Gezamenlijk uitgebracht met de Raad voor het openbaar bestuur

ADVIEZEN 2006

2006/01 Pkb Waddenzee
beleidsinstrument in blessuretijd
2006/02 Uitvoeringsplan Waddenfonds (briefadvies)
2006/03 Concept Convenant Vaarrecreatie Waddenzee

ADVIEZEN 2007

2007/01 Naar en sterk en houdbaar B&O-plan
Beheer- en Ontwikkelingsplan voor de Waddenzee
2007/02 Duurzame ontwikkeling van het potentieel van de zee
Gezamenlijk uitgebracht met de Raad voor het Landelijk Gebied,
de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad
2007/03 Natuurgrenzen voor dagelijks gebruik
2007/04 Natuurlijk vissen op de Waddenzee

ADVIEZEN 2008

2008/01 Wind oogsten met blikvangers? (briefadvies)
2008/02 Zoet-zout; kansen voor herstel van zoet-zoutovergangen in het Waddengebied
2008/03 Kaderrichtlijn Water (briefadvies)
2008/04 Het Waddengebied als proeftuin voor biomassa
2008/05 Identiteit als troef: Waddenlandschap vol verrassingen

ADVIEZEN 2009

2009/01 Wadden en klimaat; aanzet uitwerking Deltacommissie (briefadvies)
2009/02 Wadden Sea Plan
2009/03 Visie en focus Waddenfonds

ADVIEZEN 2010

'Gelijk speelveld' voor ondernemers: feit of fictie? 2010/01
Een Waddenzeewaardig bestuur? 2010/02
Waddenzee niet gebaat bij rapport Berenschot (briefadvies)
Eems-estuarium: van een gezamenlijk probleem naar een gezamenlijke oplossing 2010/03
Ems-Ästuar: vom gemeinsamen Problem zur gemeinsamen Lösung
Afsluitdijk vanuit Waddenperspectief (briefadvies) 2010/04
Waddenfonds: rijk of regio? (briefadvies) 2010/05

OVERIGE PUBLICATIES

'Slimmer omgaan met kennis en onderzoek in het Waddengebied', symposiumverslag en toespraken ter gelegenheid van het afscheid van de WaddenAdviesRaad en zijn voorzitter, Siepie de Jong en de installatie van de Raad voor de Wadden **2003**

'Waddenfonds', verslag van de conferentie van 14 november 2005 **2005**

Evaluatie eerste zittingsperiode Raad voor de Wadden 2003 - 2006 **2006**

Waddenzee-Waddenland, historische verkenningen rond de geografische identiteit en begrenzing van het internationale Waddengebied, Meindert Schroor **2008**

'Recreatie en toerisme in het Waddengebied'
(analyserapport behorende bij advies 2008/05)

Visie en focus Waddenfonds (achtergrondrapport behorende bij advies 2009/03) **2009**

Symposiumverslag 'Een landschap vol verrassingen' over de ontwikkeling van recreatie en toerisme in het Waddengebied (31 maart te Groningen) **2010**

Evaluatie tweede zittingsperiode Raad voor de Wadden 2007-2010

COLOFON

Jaarverslag 2010
Conceptwerkprogramma 2011

tekst & uitgave
RAAD VOOR DE WADDEN

lange marktstraat 5
8911 ad leeuwarden
postbus 392
8901 bd leeuwarden
telefoon (058) 212 60 15
telefax (058) 212 01 58
e-mail info@raadvoordewadden.nl
site www.raadvoordewadden.nl

vormgeving
Raad voor de Wadden

druk
Van der Eems, Heerenveen

foto's
Raad voor de Wadden
Steven Verbeek
Ministerie VROM (thans IenM)
www.kustfoto.nl (Rijkswaterstaat)

RAAD VOOR DE WADDEN, Leeuwarden
Overname van teksten is uitsluitend
toegestaan onder bronvermelding